

POSTANOWIENIE

Dnia 26 kwietnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik (przewodniczący)

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania J. Ł.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

z udziałem Stowarzyszenia Ochrony Praw Poszkodowanych Przedsiębiorców w D.

o ustalenie właściwego ustawodawstwa w zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 26 kwietnia 2022 r.,

zażalenia odwołującego się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 18 października 2021 r., sygn. akt WSC U (...), III AUA (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z 18 października 2021 r. odrzucił skargę kasacyjną J. Ł. od wyroku tego Sądu z 31 marca 2021 r. wobec nieuzupełnienia jej o brakujący odpis skargi dla biorącego udział w sprawie Stowarzyszenia Ochrony Praw Poszkodowanych Przedsiębiorców w D.. Po wniesieniu skargi kasacyjnej pełnomocnik został wezwany do uzupełnienia braku formalnego poprzez nadesłanie jednego egzemplarza odpisu skargi wraz z załącznikami w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi. Wezwanie do uzupełnienia wskazanego braku skargi kasacyjnej zostało opublikowane w

portalu informacyjnym 5 sierpnia 2021 r. Pełnomocnik nie zareagował na to wezwanie w określonym terminie. Pomimo prawidłowego wezwania brak formalny skargi nie został uzupełniony. Skarżący złożył skargę wraz z trzema odpisami, chociaż konieczne było dołączenie czterech odpisów skargi: po jednym egzemplarzu dla stron, czyli Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w L. oraz Stowarzyszenia Ochrony Praw Poszkodowanych Przedsiębiorców (art. 128 § 1 k.p.c.), jednego egzemplarza do akt Sądu Najwyższego oraz jednego egzemplarza dla Prokuratora Generalnego (art. 398⁴ § 3 k.p.c.). Wezwanie do złożenia czwartego odpisu skargi było zatem zasadne. Wezwanie umieszczono w portalu informacyjnym. Zgodnie z nową regulacją, która weszła w życie 3 lipca 2021 r., datą doręczenia jest data zapoznania się przez odbiorcę z pismem umieszczonym w portalu informacyjnym. W przypadku braku zapoznania się pismo uznaje się za doręczone po upływie 14 dni od dnia umieszczenia pisma w portalu informacyjnym. Doręczenie pisma za pośrednictwem portalu informacyjnego wywołuje skutki procesowe określone w Kodeksie postępowania cywilnego właściwe dla doręczenia pisma sądowego - art. 15zsz⁹ ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Z wydruku z portalu informacyjnego wynika, że wezwanie nie zostało odczytane przez pełnomocnika ubezpieczonego. Po upływie 14 dni wezwanie zostało uznane za doręczone na podstawie art. 15zsz⁹ ust. 3 ustawy z dniem 8 września 2021 r. Tygodniowy termin do uzupełnienia braku upłynął wnioskodawcy bezskutecznie w dniu 15 września 2021 r. W związku z nieuzupełnieniem braku skargi kasacyjnej niemożliwe było nadanie jej dalszego biegu. Stanowiło to podstawę do odrzucenia skargi – art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁴ § 3 k.p.c.

W zażaleniu zarzucono naruszenie: 1) art. 398⁶ § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁴ § 3 k.p.c., polegające na błędnym uznaniu, że złożona skarga kasacyjna z 26 lipca 2021 r. (data wpływu do Sądu) nie zawierała wymaganej liczby odpisów skargi, podczas gdy do skargi kasacyjnej dołączone zostały trzy jej odpisy, a zatem nie było podstaw do wzywania przez Sąd do uzupełnienia braków formalnych skargi kasacyjnej poprzez złożenie czwartego jej egzemplarza; 2) art. 15zsz⁹ ust. 3 „KPC” zw. art. 398⁶ § 1 i 2 k.p.c. przez uznanie, że strona nie uzupełniła braków

formalnych skargi kasacyjnej w terminie co skutkowało bezzasadnym odrzuceniem skargi kasacyjnej przez Sąd w sytuacji gdy wezwanie do uzupełnienia braków skargi kasacyjnej nie zostało odebrane przez pełnomocnika skarżącego z uwagi na nieprawidłowe doręczenie (brak dostępu do sprawy w portalu informacyjnym) w konsekwencji bezzasadne uznanie, że w przypadku umieszczenia w portalu informacyjnym pisma w sprawie, do której pełnomocnik nie ma dostępu, wywołuje skutek doręczenia tego pisma.

W uzasadnieniu skarżący zarzucił, iż załączył do skargi kasacyjnej trzy jej odpisy, a zatem nie było podstaw do wzywania przez Sąd do uzupełnienia braków formalnych skargi kasacyjnej poprzez złożenie jeszcze jednego (czwartego) jej egzemplarza. Stowarzyszenie zgodnie z postanowieniami statutu nie może reprezentować i brać udziału w postępowaniu przed Sądem Najwyższym, jego udział w sprawie obejmuje wyłącznie postępowanie przed Sądem pierwszej i drugiej instancji. Niezależnie, w sprawie nie można uznać, iż nastąpiło skuteczne doręczenie pełnomocnikowi skarżącego wezwania do uzupełnienia braków skargi kasacyjnej poprzez dołączenie czwartego odpisu skargi. Pełnomocnik nie otrzymał bowiem wezwania, nie otrzymał również postanowienia o odrzuceniu skargi z 18 października 2021 r., informację taką powziął bezpośrednio od Stowarzyszenia, któremu doręczony został odpis postanowienia o odrzuceniu skargi. Mając to na uwadze, pełnomocnik sprawdził czy w portalu informacyjnym doręczano mu wezwanie oraz postanowienie, z uwagi na brak dostępu do sprawy nie mógł odebrać postanowienia - dostęp do sprawy został pełnomocnikowi skarżącego udostępniony 2 listopada 2021 r. Niezwłocznie złożył wniosek o uzyskanie dostępu do sprawy. W dacie umieszczenia wezwania Sądu do uzupełnienia braków skargi kasacyjnej poprzez dołączenie jej czwartego odpisu, tj. 25 sierpnia 2021 r. pełnomocnik skarżącego nie miał dostępu do sprawy w portalu informacyjnym, zatem nie miał wiedzy o jego udostępnieniu ani też obiektywnej możliwości zapoznania się z wyżej opisanym wezwaniem. Dostęp do sprawy w portalu informacyjnym pełnomocnik skarżącego uzyskał w dniu 2 listopada 2021 r., tj. już po upływie terminu do uzupełnienia braków skargi kasacyjnej. Wobec braku dostępu do sprawy w portalu informacyjnym z przyczyn niezawinionych przez

skarżącego uzupełnienie braków skargi poprzez nadesłanie jej czwartego odpisu w terminie wskazanym przez Sąd nie było możliwe.

Niezależnie od powyższego „z ostrożności procesowej”, skarżący wniósł o przywrócenie terminu do uzupełnienia braków skargi. Skarżący bez swojej winy nie uzupełnił braków formalnych skargi, tym samym wniosek o przywrócenie terminu do dokonania w/w czynności uznał za konieczny i uzasadniony.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie uzasadnia uchylenie zaskarżonego postanowienia.

1. Nie jest zasadny pierwszy zarzut zażalenia, gdyż Sąd Okręgowy dopuścił do udziału w sprawie Stowarzyszenie Ochrony Praw Poszkodowanych Przedsiębiorców w D. po stronie wnioskodawcy (protokół rozprawy z 24 września 2019 r.). Wcześniej J. Ł. wyraził zgodę na przystąpienie organizacji pozarządowej do sprawy (pismo k. 32 akt). W takiej sytuacji organizacja pozarządowa bierze udział w postępowaniu (art. 462 k.p.c.). Zasadnie zatem Sąd Apelacyjny wezwał skarżącego do uzupełnienia skargi kasacyjnej przez nadesłanie jednego egzemplarza odpisu skargi kasacyjnej dla Stowarzyszenia na podstawie art. 398⁶ § 1 k.p.c. w związku z art. 398⁴ § 3 k.p.c. Wbrew zarzutowi statut nie zawiera zapisu o ograniczeniu udziału Stowarzyszenia tylko do postępowania przed sądem powszechnym, co też byłoby wątpliwe ze względu na prymat ustawy (k.p.c.).

2. O uchyleniu zaskarżonego postanowienia decyduje drugi zarzut zażalenia. Warunkiem odrzucenia skargi jest uprzednie doręczenie wezwania do uzupełnienia braku, bo tylko wtedy można stwierdzić zaniechanie strony, czyli gdy nie usunęła wskazanych braków w terminie (art. 398⁶ § 2 k.p.c.). Można przyjąć, że pełnomocniczka skarżącego nie miała wiedzy o wezwaniu, bowiem Sąd Apelacyjny stwierdził doręczenie wezwania na podstawie szczególnej regulacji z art. 15z⁹ ust. 3 zdanie drugie ustawy z 8 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych. Zgodnie z tą regulacją, gdy odbiorca nie zapozna się z pismem umieszczonym w portalu informacyjnym Sądu, to pismo (tu wezwanie) uznaje się za doręczone po upływie

14 dni od dnia umieszczenia pisma w portalu informacyjnym. Sąd oparł się zatem na fikcji doręczenia, podobnej do doręczenia przez awizowanie – art. 139 k.p.c. W przypadku osób fizycznych i pełnomocników procesowych zasadą jest doręczanie pism sądowym tym osobom (por. art. 133 § 1 i § 3 k.p.c.). Zasadę tę potwierdza szczególna regulacja z art. 15zzs⁹ ust. 3 w zdaniu pierwszym ustawy z 8 marca 2020 r., gdyż w pierwszej kolejności stanowi, iż *„Datą doręczenia jest data zapoznania się przez odbiorcę z pismem umieszczonym w portalu informacyjnym”*. Sąd Apelacyjny podał w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, iż z portalu informacyjnego wynika, że wezwanie nie zostało odczytane przez pełnomocnika ubezpieczonego. Sąd Apelacyjny zdecydował zatem o zastosowaniu w tej sytuacji fikcji doręczenia określonej w zdaniu drugim art. 15zzs⁹ ust. 3 tej ustawy.

3. Nie można poprzestać na skutku doręczenia po upływie 14 dni od dnia umieszczenia pisma w portalu informacyjnym z następujących przyczyn. Punktem odniesienia jest tradycyjna instytucja doręczenia w postępowaniu cywilnym, na którą składa się też doręczenie przez awizowanie, oparte na określonej praktyce i utrwalonej w prawie zasadniczej konstrukcji. Określa zatem minimalne standardy doręczenia pism sądowych, mające na względzie zabezpieczenie biegu postępowań sądowych, uwzględniając również interes adresata przesyłki sądowej w sytuacji nieprawidłowego jej doręczenia, nawet poprzez awizowanie.

Zastępcze formy doręczenia oparte są na założeniu, że pismo zostało adresatowi doręczone. Przyjmuje się, że założenie to można podważyć przez wykazanie, iż adresat z przyczyn od niego niezależnych nie mógł odebrać przesyłki i dowiedzieć się o treści pisma. Nie wystarcza jednak samo zaprzeczenie adresata, lecz konieczne jest uprawdopodobnienie niepowzięcia wiadomości o piśmie z przyczyn od niego niezależnych (zob. choćby postanowienia Sądu Najwyższego z 14 czerwca 2019 r., III CZ 13/19; z 7 września 2017 r., III UK 198/16; z 6 grudnia 2018 r., II UZ 28/18).

Z doręczenia przez awizo pocztowe (art. 139 § 1 k.p.c.) wynika domniemanie prawidłowego doręczenia pisma, jednak nie jest ono niepodważalne, gdyż adresat może obalić to domniemanie wykazując przykładowo, iż adres doręczenia był nieprawidłowy. Również po stronie Sądu mogą rodzić się wątpliwości co do prawidłowego doręczenia, gdy doręczyciel nie poprzestaje na samym awizowaniu a

podaje informacje dotyczące adresata, na przykład, że adresat nie przebywa pod wskazanym adresem. Takie sytuacje w tradycyjnym doręczeniu poprzez awizowanie nie są wówczas pomijane przez sądy w ocenie prawidłowości doręczenia.

4. Taką samą miarą można oceniać instytucję doręczenia z art. 15zzs⁹ ust. 3 ustawy z 8 marca 2020 r., gdyż podobna jest do doręczenia przez awizowanie, stąd przy zarzucie odbiorcy (adresata) o braku doręczenia również w tym przypadku powinna decydować faktyczna i realna możliwość dotarcia treści pisma do odbiorcy za pośrednictwem portalu informacyjnego. Innymi słowy, tak jak doręczenie przez awizowanie nie jest bezskuteczne, gdy adresat przebywał pod adresem na który wysłano pismo i miał możliwość jego odebrania, tak samo można ocenić, czy rozwiązanie przyjęte w art. 15zzs⁹ ustawy, które ma swoje szczególne uzasadnienie przyczynowe, nie stawiało na początku obowiązywania pełnomocnikowi procesowemu zbyt dużych wymagań organizacyjnych, technicznych a nawet sytuacyjnych, aby móc przyjąć, iż pełnomocnik mógł i powinien wywiązać się z obowiązku założenia konta w portalu informacyjnym - jeśli taki obowiązek można wyprowadzić z art. 15zzs⁹ ust. 2 ustawy. W szczególności, czy nowe rozwiązanie ze względu na czas jego wprowadzenia nie powodowało trudności aplikacyjnych. Wykraczać to może ponad potrzebę argumentacji, gdyż nie dostrzega się takich zarzutów w zażaleniu. Skarżąca poprzestaje bowiem na ogólnym zarzucie, iż nie otrzymała wezwania do uzupełnienia skargi a informacje powzięła od Stowarzyszenia, z uwagi na brak dostępu do sprawy nie mogła odebrać postanowienia, a dostęp do sprawy został udostępniony 2 listopada 2021 r. Tak też wynika z notatki Kierownika Sekretariatu z 18 grudnia 2021, w której podano, iż *„Pełnomocnik wnioskodawcy o dostęp do Portalu Informacyjnego wystąpił dopiero w dacie 2 listopada 2021 r. i ten dostęp został jej nadany w tym samym dniu czyli 2 listopada 2021 r.”* (notatka urzędowa k. 203). Rodzi się zatem wątpliwość co do doręczenia wezwania za pośrednictwem Portalu informacyjnego Sądu, skoro z akt sprawy wynika, iż w Portalu aż dwukrotnie umieszczano wezwanie do uzupełnienia braku skargi kasacyjnej, czyli 29 lipca 2021 r. i 25 sierpnia 2021 r. (k. 156 i 157 akt). Wątpliwość tę potęguje też drugie doręczenie postanowienia odrzucającego skargę. Możliwa jest bowiem pewna

niekonsekwencja, bowiem skoro wedle informacji z Portalu informacyjnego p. D. A. D. odczytała 5 listopada 2021 r. postanowienie z uzasadnieniem (zob. k 169 akt), to czy uzasadnione było kolejne doręczenie tego postanowienia z uzasadnieniem za pośrednictwem tego Portalu 13 grudnia 2021 r. (wniosek z 10 listopada 2021 k. 170, wydruk z Portalu informacyjnego k. 174). Chodzi o to, czy już pierwsze doręczenie było skuteczne i wywołało skutki określone w prawie, czyli nie mogło być pomijane ze względu na terminy procesowe i nie wymagało kolejnego doręczenia postanowienia o odrzuceniu skargi (?).

5. Powyższe ustalenia i spostrzeżenia poczynione nawet z urzędu, wynikają z tego, iż nie można w tej sprawie ostatecznie zakończyć analizy zażalenia. Skarżąca stawia zarzut o braku dostępu do sprawy w Portalu informacyjnym z przyczyn niezawinionych i dlatego twierdzi, że uzupełnienie braku skargi poprzez nadesłanie jej odpisu w terminie wskazanym przez Sąd nie było możliwe. Jest to ogólne twierdzenie zażalenia. Jednak nawet gdy jest to ogóle twierdzenie, to przy wskazanych wyżej wątpliwościach w ocenie obecnego składu można wymagać od Sądu powszechnego ponownej analizy i oceny czy pełnomocniczka skarżącego została prawidłowo wezwana do uzupełnienia skargi, a także czy nie było nieprawidłowości w aspekcie określenia terminu do zażalenia.

6. Czym innym jest wniosek o przywrócenie terminu, jeśli za taki uznać można wniosek ujęty w treści zażalenia. Poza kognicją Sądu Najwyższego jest wniosek o przywrócenie terminu. Wniosek taki nie może być rozpoznany w tym postępowaniu, gdyż procesowo wyklucza się z zażaleniem na odrzucenie skargi. Wniosek o przywrócenie terminu powinien być złożony w odrębnym (samodzielnym) piśmie, gdyż sam w sobie wyłącza twierdzenie, że skarga kasacyjna wnoszona jest w terminie. Tym samym wyprzedza analizę dopuszczalności skargi kasacyjnej ze względu na zachowanie terminu do jej wniesienia (art. 169 k.p.c.) – postanowienia Sądu Najwyższego: z 26 marca 2015 r., II UZ 89/14; z 20 maja 2021 r., III PZ 2/21.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 394¹ § 3 k.p.c. i art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze k.p.c.).

